

İDAM CEZASI GERİ GELMELİ Mİ?

Bilindiği gibi yurt içinde ve dışında özellikle çocuklara yönelik taciz suçları, vahşi bir cinayet ya da terör eyleminin sonrasında, toplumun farklı kesimlerinden idam cezası geri gelsin talepleri gündeme gelir. Yine öyle oldu ve son dönemde yaşanan çocuk kaçırma ve cinsel istismar olaylarının hemen sonrasında devletin en yetkili kişileri de dâhil olmak üzere, idam cezası bir kez daha tartışma konusu oldu.

Hükümet yetkilileri tarafından çocuklara yönelik cinsel taciz suçları kapsamında yeni düzenlemeler yapılacağı ve ceza artırımına gidileceği komuoyu ile paylaşıldı. Yasamanın suç ceza konusunda ilkesel bir tutum sergilemek yerine, her yeni suçla birlikte değişen, edilgen ve sadece ceza artırımına dayalı bir ceza siyaseti izlemesinin makul olduğunu düşünmüyoruz. Ünlü Fransız filozof Montesquieu'nun toplumsal yapının bozulmasıyla ilgili olarak dile getirdiği, halkın kanunlara uymaması ve halkın kanunlar tarafından bozulması şeklindeki tespitinin¹ kanun yapıcılar açısından dikkate alınması gerektiği kanaatindeyiz. Örneğin çocuklara yönelik cinsel istismarlar için, farklı kesimler tarafından dillendirilen, idam cezası şeklinde suç ceza uygunluğu gözetilmeksizin yapılacak yanlış bir yasal düzenleme, muhtemelen faili mağdurunu öldürmeye sevk edebilecektir. Montesquieu konuyla ilgili Rus ve Çin yasalarından örnekler vererek suç ile

ceza arasında ahenk gözetmeksizin yapılan yasal düzenlemelerin fail davranışlarındaki etkisinden söz etmektedir.² Suç ceza siyaseti ayrı bir tartışma konusu olduğu için burada detaya girmeyeceğiz.

Çocuklara yönelik taciz olayları sonrasında toplumun farklı kesimlerince yüksek sesle dile getirilen idamın geri gelmesi taleplerinin, Mısır'da yerel bir mahkeme tarafından çok sayıda kişi hakkında alelacele alınan idam kararlarıyla aynı döneme rast gelmesi konuyla ilgili bir gerçeğin ortaya çıkmasına vesile oldu. Bir tarafta çocuklara yönelik tacizler sebebiyle idamın geri gelmesi talepleri, diğer tarafta Mısır'daki haksız idam kararlarına hayır kampanyaları. Aynı kişilerin her iki kampanyanın içerisinde de yer almış olmaları uzak ihtimal değil. Aslında bu durumu halkın adil olmayan ceza yasalarına karşı ortaya koyduğu tepki ve sağduyu olarak da açıklamak mümkündür. Toplum bir kez daha siyasî ve adil olmayan idam kararlarının yanında durmadığı gibi, özellikle kasten adam öldürme ve cinsel taciz suçları için yasalarda öngörülen cezalardan da memnuniyetsizliğini dile getirmiş oldu.

Toplumdaki beklentilerine rağmen, Türkiye'nin AB uyum süreci ve diğer uluslararası taahhütlerinden dolayı idam cezasının geri gelmesinin teknik olarak kolay olmadığı bilinmektedir. Söz konusu tartışmalar içerisinde, konunun uzmanı çoğu akademisyenin siyasi idamlar, adli hatalar ve caydırıcı etkisinin olmadığı gibi gerekçelerle idama karşılık, müebbet hapis cezasından yana bir duruş sergilediğine tanık olmaktadır. Konunun sadece cezanın caydırıcılığı açısından ele alınmasını doğru bulmadığımızı belirtmekle birlikte, idam cezalarının tarihi süreç içerisinde çoğunlukla korkutmak, sindirmek, toplumu emir ve itaate zorlamak için siyasi amaçlı olarak kullanıldığı şeklindeki düşünceye katılmamak mümkün değildir.

Türkiye'de 1920-2000 arasında seksen yıllık evrede Meclisin çıkardığı toplam 567 İnfaz kararı/Kanunu ile toplam 717 mahkûm için ölüm cezası kararı çıkarılmış ve bunların 712'sinin cezaları infaz edilmiştir. Ancak bu rakama, Türkiye Büyük Millet Meclisi denetimi dışındaki İstiklal Mahkemeleri'nin kararıyla idam edilenler dâhil değil.³ 1925'de esas olarak irticai faaliyetlere karşı kurulan bu mahkemelerin en az bin kişi hakkında idam kararı çıkarttığı ileri sürülüyor.

Öne çıkan idam kararlarıyla ilgili genel bir tablo vermek istiyoruz:

- Şeyh Said İsyanı sonrasında Diyarbakır'daki Şark İstiklal Mahkemesi kısa süren bir yargılamadan sonra Şeyh Said ve 47 ayaklanma yöneticisi hakkında 28 Haziran 1925 günü ölüm cezası vermiş ve cezaları ertesi gün infaz edilmiştir.
- Haziran 1926'da yurt gezileri kapsamında bulunduğu İzmir'de Mustafa Kemal'e karşı yapılması tasarlanmış, tarihe İzmir Suikastı olarak geçen suikast girişimi ardından Ziya Hurşit ve arkadaşları İzmir İstiklal Mahkemesi'nde yargılanıp idam cezasına çarptırılmışlardır. 14 Temmuz 1926'da 14 kişinin idam cezaları infaz edilmiştir.
- 23 Aralık 1930 günü, İzmir'in Menemen ilçesinde, öğretmen-yedeksubay Mustafa Fehmi Kubilay'ın bir grup tarafından öldürülmesiyle başlayan, Menemen olayları sonrasında, Divan Harp Mahkemesinde yargılanan sanıklardan 28'i 3 Şubat 1931 gecesi Menemen'de idam edilmiştir.
- 1920-1961 yılları arasında 11'i İstiklal Mahkemeleri

tarafından olmak üzere toplam 16 milletvekili idam edilmiştir.

- 27 Mayıs 1960 Darbesi'nden sonra darbe yönetimi döneminde Başbakan Adnan Menderes, Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve Maliye Bakanı Hasan Polatkan Yüksek Adalet Divanı'nda yargılanmış ve idam cezası almışlardır. Cezaları 17 Eylül 1961'de infaz edilmiştir.
- 12 Mart 1971 Muhtırası da yarım darbe olarak nitelenmesine rağmen 17 kişiyi idama göndermiştir. 1971'in 18 Temmuz'u ile 28 Temmuz'u arasında -tamamı adli suçlu- 14 hüküm infaz edildi. 12 Mart rejimin 3 infazı 1968 kuşağının önde gelen devrimcilerinden Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'dır. Üçü de 6 Mayıs 1972'de Ankara'da idam edildiler.
- 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nden sonra, 54 kişinin idam cezası Meclis'te onaylandı bunların 50'si infaz edildi.⁴

Yukardaki tablonun dünyanın batısı ya da doğusu şeklinde ayırım olmaksızın diğer ülkeler için de çok farklı olduğu kanaatinde değiliz. 1810 tarihli Fransız ceza kanununda otuz altı suç için, yine 18. yy'ın başlarında İngiltere'de iki yüzden fazla suç için ölüm cezası öngörülmesi⁵ bu konuda bir fikir vermek için yeterlidir. Tarihi süreç içerisinde fitne çıkarmak, bozgunculuk (fesad) yapmak vb. gerekçelerle öldürmediği halde çok sayıda kişi hakkında idam cezası verildiği bilinen bir gerçektir. Söz konusu uygulamaları meşrulaştırmak adına dini kurum ve kavramların da istismar edildiği bir vakıdır.⁶ Mısır örneğinde tarih bir kez daha tekerrür ediyor ve siyaset toplumu dizayn adına ceza hukukunu araç olarak kullanıyor. Tamamen siyasî olarak çok sayıda kişi hakkında verilen idam kararlarını başka türlü yorumlamak mümkün değil. Yine din adamları ve dini kurumlar haksız icraatları meşrulaştırmak için araç olarak kullanılıyor. Bilindiği gibi Mısır'da idam cezaları Ezher şeyhinin onayına sunuluyor. Konuyla ilgili olarak Diyanet işleri başkanı sayın Prof. Dr. Mehmet Görmez'in Ezher Şeyhi Prof. Dr. Ahmad Al-Tayyib'den idam cezalarını onaylamaması için bir mektup⁷ yazdığı da kamuoyunun malumu.

Makalenin başlığında sorulan "idam cezası geri gelmeli mi?" sorusuna cezanın tarihi seyir içerisindeki uygulamaları göz önünde bulundurulduğunda evet

demek çok kolay değil. Zira idam cezası kavram olarak suç ceza uygunluğu gözetilmeksizin, çoğunlukla kasten adam öldürme suçunun dışında siyasî gerekçelerle alınan ölüm cezası anlamı taşıyor. Bu sebeple biz, Kur'an'da kasten adam öldürme suçu kapsamında yer verilen kısas cezasının idam cezasından ayırt edilmesi taraftarıyız. Zira kasten adam öldürme suçu için öngörülen kısas cezası nihai ve zorunlu olarak uygulanması gerekli bir ceza değildir. Mağdurun yakınlarına af, sulh gibi seçenekler sunularak, ölüm cezası ihtiyarî hale getirilmiştir. Bu yönüyle kısas diğer hukuk sistemlerinde öldürme suçunun dışındaki çeşitli suçlar için de geri dönüşü olmaksızın öngörülen idam cezasından farklılık gösterir. Kısasta suçtan birinci derecede etkilenen maktul yakınlarına tercih hakkı (yetki) verilmesi,⁸ failin hayata dönüşü için imkân sağlarken mağdurların da manevî olarak tatmin ve teskin olmalarına fırsat verir. Kur'an'ın bütünlüğü içerisinde düşünüldüğünde ölüm cezasının, öldürmeyen kişi için verilmesinin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Kısastan farklı olarak suçun terör (hirâbe) kapsamında gerçekleşmesi durumunda konu toplumsal haklar (kamu) kapsamında, af ve uzlaşma dışındadır.⁹ Son olarak kasten olarak adam öldürme suçu karşılığında öngörülen cezayı aşağıdaki şekilde ifade edebiliriz.

Ölüm cezası sadece kasten adam öldürme suçu için verilir ve bu tür adı suçlarda cezanın infazı maktul yakınlarının talebine bağlıdır.

Notlar

1. Montesquieu, Kanunların Ruhu Üzerine, çev. Fehmi Baldaş, I-II, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul 1998, I, 149
2. Bkz. Montesquieu, a.g.e, I, 156
3. Bkz. Mehmet Semih Gemalmaz, Türkiye'de Ölüm Cezası, I-II, Beta, 2001 İstanbul, giriş, I.V
4. Bkz. http://tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye'de_idam_cezası, (erişim, 06.06.2014)
5. Adnan Koşum, "İslâm Hukukunda Ölüm Cezası", 112-147, SDÜİFD, yıl, 1998, sayı, 5, 114
6. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Suat Erdoğan, "Bozgunculuk Kavramı Üzerine", Kitap ve Hikmet, Nisan-Haziran, 2014, Sayı, 5, s. 62, 63
7. Mektubun metni için bkz. <http://www.diyaret.gov.tr/tr/icerik/diyaret-isleri-baskani-gormez-den-ezher-seyhi-ne-mektup> (erişim 06.06.2014)
8. İsrâ, 17/33
9. Terör (hirâbe) suçu konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Erdoğan, Suat, "Kur'an Sünnet Işığında Suç Ceza Uygunluğu", (Yayınlanmamış doktora tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2014, 182-202